УДК 338.43:005.934
JEL classification: Q14, O32, G32
https://doi.org/10.31891/dsim-2026-16(12)

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

МОРОЗОВ Микола
аспірант кафедри менеджменту організацій
Національного університету «Львівська політехніка»
https://orcid.org/0009-0001-4450-3051
e-mail: mykola.y.morozov@lpnu.ua

У статті ідентифіковано та обґрунтовано стратегічні пріоритети вдосконалення управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням системи економічної безпеки аграрних підприємств в умовах воєнних ризиків, ресурсних обмежень і потреб відновлення аграрного сектору. Визначено, що вибір таких пріоритетів має враховувати структурні недоліки управління, ресурсний потенціал системи економічної безпеки, невизначеність економічного середовища та першочергові виклики розвитку аграрного сектору. Окреслено орієнтири вдосконалення управління: диверсифікацію джерел інвестиційно-інноваційних ресурсів, узгодження інвестиційно-інноваційних рішень із цілями економічної безпеки, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, розбудову підсистем моніторингу й контролю та превентивних механізмів протидії ризикам і загрозам. Систематизовано шість груп стратегічних пріоритетів – інституційно-правові, фінансово-інфраструктурні, науково-технічні, структурно-організаційні, інтелектуально-кадрові та превентивно-захисні – і конкретизовано ключові напрями їх реалізації. Розкрито зміст кожної групи з урахуванням воєнної специфіки: регулювання ринку земель і компенсації збитків, пільгового кредитування та страхування воєнних ризиків, розмінування угідь та енергетичної автономності, забезпечення безперервності діяльності, збереження кадрового потенціалу й захисту активів. Обґрунтовано, що реалізація ідентифікованих пріоритетів потребує узгодження заходів на мікро-, мезо- та макрорівнях і може слугувати основою для формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств, орієнтованої на зміцнення їхньої економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, аграрні підприємства, інвестиційно-інноваційне забезпечення, стратегічні пріоритети, управління, інвестиції, інновації, воєнний стан, відновлення.

IDENTIFICATION OF STRATEGIC PRIORITIES FOR IMPROVING THE MANAGEMENT OF INVESTMENT AND INNOVATION SUPPORT FOR THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

MOROZOV Mykola
Lviv Polytechnic National University

The article identifies and substantiates strategic priorities for improving the management of investment and innovation support for the economic security system of agricultural enterprises under conditions of military risks, resource constraints and the need for recovery of the agricultural sector. It is determined that the choice of such priorities should take into account the structural shortcomings of management, the resource potential of the economic security system, the uncertainty of the economic environment and the key challenges of agricultural sector development. The guidelines for improving management are outlined: diversification of sources of investment and innovation resources, alignment of investment and innovation decisions with economic security goals, implementation of scientific and technological advances, development of monitoring and control subsystems, and preventive mechanisms for counteracting risks and threats. Six groups of strategic priorities are systematized – institutional and legal, financial and infrastructural, scientific and technical, structural and organizational, intellectual and personnel, and preventive and protective – and the key areas of their implementation are specified. The content of each group is revealed with regard to wartime specifics: regulation of the agricultural land market and compensation for damage, concessional lending and war risk insurance, demining of farmland and energy autonomy, business continuity, preservation of human resources and protection of assets. It is substantiated that the implementation of the identified priorities requires coordination of measures at the micro, meso and macro levels. The practical value of the results lies in the possibility of using them as a basis for developing strategies of investment and innovation development of agricultural enterprises aimed at strengthening their economic security.

Keywords: economic security, agricultural enterprises, investment and innovation support, strategic priorities, management, investment, innovation, martial law, recovery.

Стаття надійшла до редакції / Received 30.08.2026
Прийнята до друку / Accepted 30.09.2026
Опубліковано / Published 26.11.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0

© МОРОЗОВ Микола

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Недосконаліть управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням системи економічної безпеки аграрних підприємств обмежує її ресурсно-функціональну спроможність і перешкоджає реалізації механізмів

та інструментів зміцнення цієї безпеки. Широкомасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних зв'язків і посилення макроекономічної невизначеності ускладнюють залучення інвестицій та реалізацію інноваційних проєктів. Масштаб проблеми засвідчують результати спільної оцінки Уряду України, Світового банку, Європейської Комісії та ООН: за даними RDNA5, прямі збитки сільського господарства внаслідок війни станом на 31 грудня 2025 року оцінено у 12,1 млрд дол. США [1]. За таких умов управлінські рішення щодо відновлення та модернізації підприємств мають узгоджуватися із завданнями підтримання безперервності господарської діяльності та захисту економічних інтересів.

Інвестиційно-інноваційне забезпечення може розглядатися як резерв підвищення ефективності виробничо-господарських бізнес-процесів, зміцнення конкурентних позицій підприємств на аграрному ринку та розвитку механізмів протидії ризикам і загрозам. Водночас спрямування ресурсів на інноваційну модернізацію потребує врахування фінансових можливостей підприємств, рівня боргового навантаження та строків отримання очікуваних результатів. Тому залучення інвестицій і впровадження інновацій мають супроводжуватися оцінюванням їхнього впливу на функціональні складові економічної безпеки.

Дослідження цієї проблематики пов'язане із завданнями реалізації Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 року № 1163-р. Зокрема, стратегічна ціль 3 передбачає забезпечення стійкості сільськогосподарського сектору, підтримку справедливого доходу виробників та підвищення конкурентоспроможності. Серед відповідних напрямів визначено підтримку ліквідності, розширення кредитних гарантій, залучення інвестицій і відновлення втрачених активів [2]. Реалізація цих завдань на рівні підприємств потребує визначення управлінських пріоритетів використання інвестиційно-інноваційних ресурсів для зміцнення економічної безпеки.

Наукова проблема полягає в суперечності між потребою в активізації інвестиційно-інноваційної діяльності для відновлення та розвитку аграрних підприємств і вимогами збереження фінансової стійкості, ліквідності та захищеності економічних інтересів за обмежених ресурсів і високого рівня ризику. Розв'язання цієї суперечності потребує ідентифікації стратегічних пріоритетів, які узгоджують напрями інвестування та впровадження інновацій із цілями функціонування системи економічної безпеки. Практичне значення такого дослідження полягає у формуванні орієнтирів для диверсифікації джерел фінансування, модернізації виробництва, вдосконалення організаційної взаємодії та розвитку превентивного захисту підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні засади інвестиційно-інноваційного забезпечення економічної безпеки сформовано в працях Н. І. Іляш. Дослідниця розкрила сутнісно-типологічні характеристики інвестиційно-інноваційного забезпечення економічної безпеки реального сектору економіки [3] та виокремила системні ризики і загрози інвестиційно-інноваційної діяльності [4]. С. Рожок уточнює сутність процесів управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств [5]. О. В. Балахонова та О. О. Кобильник розглядають методичні підходи до аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства. Автори обґрунтовують, що її ефективність доцільно оцінювати на основі аналізу фінансового стану, і виокремлюють перспективний, поточний та ретроспективний аналіз. Серед напрямів удосконалення вони називають створення системи моніторингу й контролю інвестиційних проєктів [6]. Л. Г. Дончак і Г. М. Бойківська обґрунтовують заходи посилення інвестиційно-інноваційного забезпечення реалізації стратегії розвитку підприємств [7].

Галузеву специфіку економічної безпеки аграрних підприємств висвітлено в працях В. І. Ткачука та М. І. Яремової [8], а також І. В. Богданюка та С. М. Мандич. Останні зосереджуються на теоретичних аспектах механізмів управління економічною безпекою аграрних підприємств [9]. В. В. Бойко розглядає пріоритети та інструменти розвитку сільських територій у системі забезпечення економічної безпеки України [10]. Взаємозв'язок інновацій та економічної безпеки в аграрній сфері досліджують О. В. Гончаренко, Г. Є. Павлова та А. М. Пугач, які розглядають реалізацію потенціалу інноваційного розвитку агропромислового виробництва як умову забезпечення економічної безпеки [11]. Н. П. Сисоліна та І. П. Сисоліна визначають стратегічні орієнтири управління інноваційним потенціалом в агробізнесі, зокрема з позицій економічної безпеки [12].

Отже, підходи дослідників різняться акцентами. Одні праці зосереджені на заходах посилення інвестиційно-інноваційного забезпечення в межах стратегії розвитку підприємства [7]. Інші акцентують на аналітично-оцінювальному інструментарії та моніторингу ефективності інвестицій та інновацій [6]. Ще одна група розглядає організацію управління й механізми забезпечення безпеки [5; 9], а окремі — ризики, загрози та інституційні умови інвестиційно-інноваційної діяльності [4; 13].

Воєнні умови й завдання відновлення актуалізують питання вдосконалення інвестиційно-інноваційної діяльності. В. Левицький і С. Радинський аналізують її організаційний та нормативно-правовий аспекти в період післявоєнної відбудови України [13]. А. О. Линдюк досліджує вплив інноваційних підприємницьких ініціатив на організаційно-економічне забезпечення інвестицій у територіальних громадах. Автор виокремлює бар'єри цього процесу, зокрема фрагментарність підтримки бізнесу, недостатню координацію учасників і обмежений доступ до фінансування, та пропонує концептуальну модель інноваційної

екосистеми [14]. Ці результати доцільно враховувати під час аналізу територіальних та інституційних умов діяльності аграрних підприємств.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

У розглянутих працях сформовано теоретичні засади інвестиційно-інноваційного забезпечення, розкрито механізми управління економічною безпекою аграрних підприємств та визначено взаємозв'язок інноваційного розвитку з її зміцненням. Водночас подальшого опрацювання потребують ідентифікація та систематизація стратегічних пріоритетів удосконалення управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням цієї безпеки в єдності інституційно-правових, фінансово-інфраструктурних, науково-технічних, структурно-організаційних, інтелектуально-кадрових і превентивно-захисних напрямів. Особливої уваги потребує узгодження зазначених пріоритетів із цілями функціонування системи економічної безпеки аграрних підприємств з урахуванням воєнних ризиків, ресурсних обмежень і потреб відновлення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає в ідентифікації та обґрунтуванні стратегічних пріоритетів удосконалення управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням системи економічної безпеки аграрних підприємств.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- визначити передумови й орієнтири вдосконалення зазначеного управління з урахуванням його структурних недоліків, ресурсного потенціалу підприємств і викликів розвитку аграрного сектору;
- систематизувати орієнтири вдосконалення зазначеного управління за об'єктом управлінського впливу;
- ідентифікувати та систематизувати стратегічні пріоритети за основними напрямами вдосконалення управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням системи економічної безпеки аграрних підприємств;
- обґрунтувати зміст визначених пріоритетів з урахуванням воєнних ризиків, ресурсних обмежень і потреб відновлення аграрного сектору.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Обґрунтування стратегічних пріоритетів удосконалення управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням системи економічної безпеки аграрних підприємств має відбуватись з урахуванням ідентифікованих структурних недоліків цього управління, наявного ресурсного потенціалу системи економічної безпеки, параметрів невизначеності економічного середовища прийняття управлінських рішень і першочергових викликів розвитку аграрного сектору економіки. Таке вдосконалення передбачає орієнтацію на: диверсифікацію джерел інвестиційно-інноваційних ресурсів і підвищення ефективності їх використання; узгодження векторів інвестиційно-інноваційного розвитку зі стратегічними цілями системи економічної безпеки та наявним інституційним базисом; імплементацію досягнень науково-технічного прогресу в практику господарювання; розбудову інформаційно-комунікаційних взаємозв'язків, моніторингу й контролю; вироблення превентивних механізмів протидії ризикам і загрозам із мінімізацією трансакційних витрат.

Систематизація зазначених орієнтирів за об'єктом управлінського впливу дала змогу ідентифікувати шість груп стратегічних пріоритетів: інституційно-правові, фінансово-інфраструктурні, науково-технічні, структурно-організаційні, інтелектуально-кадрові та превентивно-захисні. Кожну групу конкретизовано через три ключові напрями (рис. 1).

Удосконалення управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням системи економічної безпеки аграрних підприємств потребує формування адекватного інституційного базису, що спроможний раціонально структуризувати відносини та інтереси між суб'єктами цього управління. Інституційне середовище агрегується з формальних (закони, положення, накази, інструкції тощо) і неформальних (звичаї та традиції) правил і норм поведінки між учасниками суспільно-економічного обміну. Скорочення трансакційних витрат у процесі забезпечення належного рівня економічної безпеки аграрних підприємств залежить від узгодженості формальних і неформальних правил, прозорості процедур і дієвості правозастосування. Пріоритетним напрямом є посилення захисту прав інвесторів, що потребує реформування судової системи, протидії корупції, дебюрократизації соціально-економічних відносин і спрощення дозвільних процедур. В умовах воєнних ризиків і руйнування усталених логістичних шляхів це є визначальною умовою залучення інвестицій в аграрну сферу [13].

Важливим аспектом реалізації інституційно-правових пріоритетів є побудова раціональних механізмів регулювання земельних відносин в АПК. Із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» (№ 552-IX від 31 березня 2020 року) з 1 липня 2021 року в державі було знято мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення і власникам земельних паїв було дозволено їх продавати фізичним особам обсягом до 100 га в одні руки [15]. Своєю чергою, з 1 січня 2024 року право набувати землі сільськогосподарського призначення отримали юридичні особи, які відповідають установленим

законодавством вимогам, а максимальна площа таких земель у власності однієї особи становить 10 тис. га; для іноземної участі встановлено окремі обмеження [16]. Водночас аналогічних граничних обмежень площі угідь в оренді законодавство не встановлює, а строк оренди може сягати 50 років. Такі передумови посилюють ризики надмірної концентрації сільськогосподарських угідь, монополізації окремих сегментів аграрного ринку та викривлення конкурентного ціноутворення на землю. Існують також ризики обходу законодавчих заборон через підставних осіб, зокрема з боку суб'єктів, пов'язаних з країною-агресором, що загрожує не лише економічній безпеці аграрних підприємств, а й національній безпеці держави, в якій діє правовий режим воєнного стану.

У зв'язку з цим, доцільною є реалізація заходів щодо мінімізації ризиків концентрації значного обсягу сільськогосподарських угідь в користуванні одного власника через посилення механізмів контролю за операціями на ринку земель сільськогосподарського призначення, підвищення прозорості орендних відносин в аграрній сфері, імплементації інструментів моніторингу за використанням сільськогосподарських угідь відповідно до укладених договорів оренди і дотримання базових засад раціонального природокористування на сільських територіях.

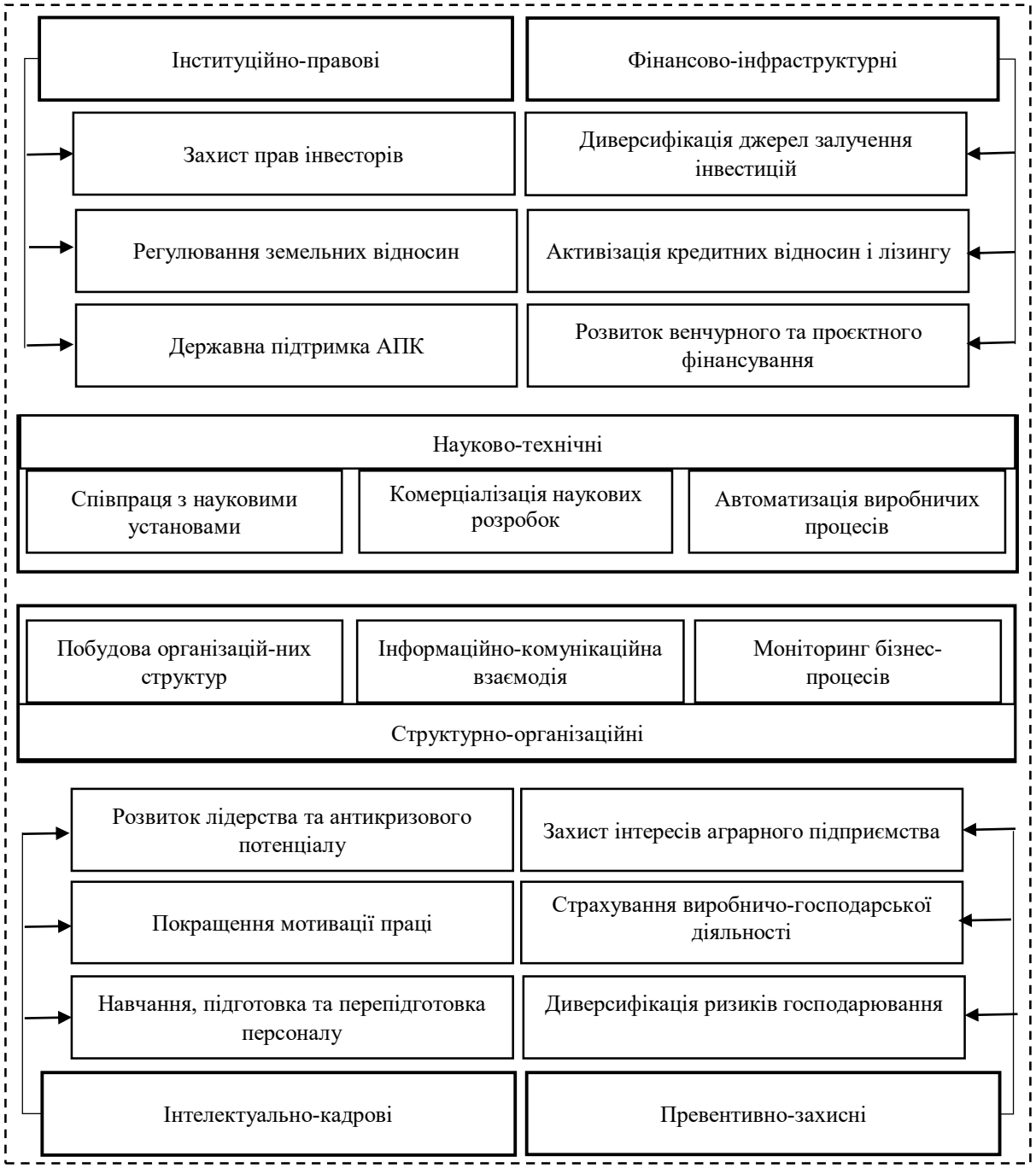

Рис. 1. Ідентифікація стратегічних пріоритетів удосконалення управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням системи економічної безпеки аграрних підприємств

Джерело: розроблено автором.

Адекватного інституційно-правового врегулювання потребують підходи щодо надання державної підтримки аграрним підприємствам. Формальні критерії отримання державної фінансової підтримки можуть робити її доступнішою насамперед для великих і середніх аграрних підприємств, що посилює ризики несправедливості розподілу фінансово-економічних ресурсів в АПК. З огляду на це, важливим є дотримання стратегічної переорієнтації державної аграрної політики щодо надання фінансової підтримки у сфері інноваційної модернізації системи економічної безпеки, насамперед, малим аграрним підприємствам, оскільки їх виробничо-господарська діяльність є найбільш вразливою до дестабілізуючої дії ризиків і загроз, а також ці підприємства найбільше потребують реалізації механізмів інвестиційно-інноваційного забезпечення розвитку їх економічної безпеки в сучасних умовах господарювання. Такий підхід узгоджується зі стратегічною ціллю 3 Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року, яка передбачає підтримку ліквідності виробників, розширення кредитних гарантій і відновлення втрачених активів [2]. В умовах воєнного стану інституційно-правові пріоритети доповнюються також потребою в дієвих механізмах компенсації збитків, завданих аграрним підприємствам унаслідок збройної агресії, що є передумовою відновлення їхнього інвестиційного потенціалу.

Стратегічним пріоритетом є також формування адекватної фінансово-інфраструктурної підтримки. Активізація співпраці аграрних підприємств із суб'єктами фінансової інфраструктури є важливою складовою диверсифікації джерел отримання інвестиційних ресурсів, посилення фінансово-економічної стійкості аграрних підприємств та підвищення рівня їх економічної безпеки. Це потребує розвитку багатоканальної системи залучення ресурсів: ефективнішого використання власного капіталу, фінансового та оперативного лізингу, співпраці з інвестиційними фондами, залучення вітчизняних і міжнародних грантів. Пріоритетним напрямом є розвиток кредитних відносин аграрних підприємств з банками. У цьому контексті важливою є орієнтація на отримання довгострокових кредитів аграрними підприємствами для потреб зміцнення їх економічної безпеки (інноваційна модернізація матеріально-технічної бази, впровадження сучасних технологій виробництва аграрної продукції, диверсифікація виробничо-господарської діяльності, підвищення ефективності використання наявного природно-ресурсного потенціалу тощо). Стратегічно важливим є розвиток венчурного та проєктного фінансування інноваційних високотехнологічних проєктів аграрних підприємств, що за умови прийнятного рівня ризику, достатньої ліквідності та контрольованого боргового навантаження сприяє зміцненню їхньої економічної безпеки та конкурентоспроможності на цільових сегментах аграрного ринку.

Системний розвиток відносин аграрних підприємств із суб'єктами інфраструктури фінансового ринку та залучення інвестиційних ресурсів не лише формує передумови для зміцнення фінансово-економічного потенціалу цих підприємств, але й підвищує ефективність управління їх фінансово-економічними ресурсами в сегменті гарантування належного рівня економічної безпеки на засадах узгодження масштабів інвестицій з фінансовими можливостями аграрних підприємств, рівнем їх боргового навантаження, ліквідністю та здатністю поєднати параметри інноваційної модернізації зі стратегічними цілями системи економічної безпеки аграрних підприємств. В умовах війни особливого значення набувають державні програми пільгового кредитування та часткового гарантування кредитів, грантова підтримка відновлення виробництва, а також інструменти страхування воєнних ризиків за участі міжнародних фінансових інституцій, що знижують вартість залучення капіталу для аграрних підприємств.

Фундаментальним базисом удосконалення інвестиційно-інноваційного забезпечення системи економічної безпеки аграрних підприємств є орієнтація на досягнення науково-технічних пріоритетів. Впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничо-господарські бізнес-процеси аграрних підприємств є передумовою для інтенсифікації виробництва продукції аграрних підприємств, зростання продуктивності праці, покращення якості та безпеки продовольства, підвищення рівня конкурентоспроможності та споживчих властивостей аграрної продукції, становлення ресурсно-ощадних засад господарювання. Ці пріоритети реалізуються через активізацію співпраці з науковими установами (науково-технологічні кластери, спільні проєкти на засадах державно-приватного партнерства), комерціалізацію наукових розробок (стартап-проєкти, бізнес-інкубатори, проєктні офіси) та автоматизацію виробничо-господарських бізнес-процесів, що зменшує людське втручання, ймовірність помилок і трансакційні витрати. Специфічними для воєнного часу завданнями є впровадження технологій розмінування й рекультивації сільськогосподарських угідь та підвищення енергетичної автономності підприємств.

Структурно-організаційні пріоритети передбачають побудову організаційно-управлінських структур із чітким розподілом повноважень, обов'язків і відповідальності, налагодження інформаційно-комунікаційної взаємодії між суб'єктами внутрішнього та зовнішнього середовища, а також інтеграцію оцінювання безпекових наслідків інвестиційних та інноваційних рішень у стратегічний, тактичний та оперативний рівні управління. В умовах воєнного стану вони охоплюють також плани безперервності діяльності, резервні логістичні маршрути та процедури релокації виробництва.

Зміцнення економічної безпеки аграрних підприємств на засадах стимулювання інвестиційно-інноваційного розвитку неможливе без формування адекватного інформаційно-аналітичного базису прийняття управлінських рішень. Пріоритетним є проведення періодичного розрахунку індикаторів економічної безпеки аграрних підприємств, прогнозування їх ймовірних значень, моделювання стратегічних

параметрів функціонування системи економічної безпеки на перспективу, побудова підсистеми оперативних сигнальних сповіщень потенційного виходу індикаторів економічної безпеки за їх науково-обґрунтовані гранично-допустимі значення. Доцільність створення систем моніторингу та контролю інвестиційних проєктів обґрунтовують також О. В. Балахонова та О. О. Кобильник [6]. Моніторинг економічної безпеки аграрних підприємств та процесів їх інвестиційно-інноваційного розвитку дозволить сформувати адекватний інформаційно-аналітичний базис для розробки ефективних управлінських рішень диверсифікації ризиків господарювання, пошуку незадіяних ресурсних резервів нарощування інвестиційно-інноваційного потенціалу аграрних підприємств і зміцнення їх економічної безпеки, посилення конкурентних позицій цих підприємств на цільових сегментах аграрного ринку.

Ефективне управління зазначеним забезпеченням неможливе без адекватної інтелектуально-кадрової підтримки, що вимагає стратегічної орієнтації на досягнення відповідних пріоритетів. Інтелектуально-кадрові пріоритети націлені на розвиток персоналу та посилення інтелектуальної компоненти на засадах періодичної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації працівників, формування сприятливого морально-психологічного клімату та посилення їхньої відповідальності й зацікавленості в результатах реалізації інвестиційно-інноваційних проєктів. Важливим аспектом є розвиток цифрових компетенцій і навичок персоналу аграрних підприємств, що дозволяє структуризувати інформаційні потоки, об’єктивно аналізувати інформаційні дані, систематизовувати та опрацьовувати інформацію з метою вироблення ефективних управлінських рішень у цій сфері. Досягнення інтелектуально-кадрових пріоритетів передбачає також посилення мотиваційних механізмів і стимулів персоналу, розвиток лідерства та антикризового потенціалу працівників. Воєнні умови зумовлюють відтік працівників унаслідок мобілізації та міграції, що потребує заходів зі збереження кадрового потенціалу, залучення та професійної адаптації ветеранів, жінок і внутрішньо переміщених осіб до роботи в аграрних підприємствах.

Вдосконалення управління неможливе також без стратегічної орієнтації на досягнення превентивно-захисних пріоритетів, адже вироблення цільових механізмів протидії й мінімізації дестабілізуючого впливу ризиків і загроз є фундаментальною передумовою зміцнення економічної безпеки підприємств. Високий рівень ефективності господарювання аграрних підприємств є передумовою для формування ресурсних резервів системи економічної безпеки, однак, без наявності дієвого організаційно-економічного інструментарію боротьби із загрозами та захисту економічних інтересів аграрних підприємств неможливо досягти цільових значень індикаторів економічної безпеки в розрізі її функціональних складових. У цьому контексті пріоритетною є диверсифікація ризиків господарської діяльності аграрних підприємств на засадах відкриття інноваційних напрямів діяльності, виробництва нових видів продукції, зменшення залежності аграрних підприємств від ефективності господарювання в декількох аграрних галузях, диверсифікації портфелю постачальників і споживачів підприємств тощо. Критично важливою є реалізація механізмів та інструментів захисту економічних інтересів аграрних підприємств у процесі господарювання, у тому числі на засадах імплементації заходів фізичного та інформаційного захисту (фізичний захист майна, відеоспостереження та моніторинг виробничо-господарських бізнес-процесів, охорона території підприємств, протидія несанкціонованому витоку інформації, що містить комерційну таємницю тощо).

Важливим резервом досягнення превентивно-захисних пріоритетів є страхування виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств. Це потребує вивільнення і переспрямування частини фінансово-економічних ресурсів у сегмент страхування виробничо-господарських бізнес-процесів, однак, з урахуванням наявних викликів розвитку підприємств і впливу воєнних загроз, інструментарій страхування господарської діяльності є цілком обґрунтованим і раціональним для зміцнення економічної безпеки. Превентивно-захисні пріоритети безпосередньо пов’язані з подоланням системних ризиків і загроз інвестиційно-інноваційної діяльності, на які вказує Н. І. Іляш [4]; в умовах воєнного стану до них додаються ризики знищення активів, мінування угідь та кібератак на інформаційні системи підприємств.

Досягнення ідентифікованих стратегічних пріоритетів удосконалення управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням системи економічної безпеки аграрних підприємств потребує реалізації комплексної послідовної політики у розрізі всіх структурно-функціональних складових цієї безпеки аграрних підприємств. Водночас відповідні заходи мають реалізовуватися не лише на мікрорівні, а й на мезо- та макрорівнях управління національною економікою, адже ефективність функціонування вітчизняного АПК і рівень його економічної безпеки залежать від чинників, на які аграрні підприємства далеко не завжди мають прямий вплив.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Ідентифіковано та обґрунтовано стратегічні пріоритети вдосконалення управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням системи економічної безпеки аграрних підприємств. Визначено, що їхній вибір має враховувати структурні недоліки управління, ресурсний потенціал підприємств, невизначеність економічного середовища та першочергові виклики розвитку аграрного сектору. Основними орієнтирами є диверсифікація джерел фінансування, узгодження інвестиційно-інноваційних рішень із цілями економічної безпеки, впровадження науково-технічних досягнень, удосконалення моніторингу й контролю та розвиток

превентивного захисту.

Ідентифіковані пріоритети систематизовано у шість груп: інституційно-правові, фінансово-інфраструктурні, науково-технічні, структурно-організаційні, інтелектуально-кадрові та превентивно-захисні, кожну з яких конкретизовано через ключові напрями реалізації. Їхня реалізація передбачає узгодження заходів на мікро-, мезо- та макрорівнях і може слугувати основою для формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств, орієнтованої на зміцнення їхньої економічної безпеки. В умовах війни особливого значення набувають збереження виробничого й кадрового потенціалу, забезпечення безперервності діяльності, підвищення доступності фінансування та захист активів.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні механізму реалізації ідентифікованих пріоритетів у розрізі основних функцій менеджменту, а також в обґрунтуванні індикаторів оцінювання результативності їхнього досягнення. Доцільним є також ранжування пріоритетів за значущістю із застосуванням методів експертного оцінювання з урахуванням розміру й спеціалізації аграрних підприємств.

Література

1. Ukraine Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025. Washington, DC : World Bank; Government of Ukraine; European Union; United Nations, 2026. URL: https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/c52d910e-e4f9-4bcd-9257-6867bdd89dd4

2. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1163-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-p#Text

3. Іляш Н. І. Сутнісно-типологічні характеристики інвестиційно-інноваційного забезпечення економічної безпеки реального сектору економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4 (21). С. 236–242.

4. Іляш Н. І. Системні ризики і загрози інвестиційно-інноваційної діяльності у реальному секторі економіки України. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 4, Т. 1. С. 76–86.

5. Рожок С. Сутність процесів управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 4 (76). С. 195–200. DOI: https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-76-195-200

6. Балахонова О. В., Кобильник О. О. Методичні підходи до аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2024. № 3 (31). С. 32–40. DOI: https://doi.org/10.58521/2521-1390-2024-31-5

7. Дончак Л. Г., Бойківська Г. М. Розробка заходів посилення інвестиційно-інноваційного забезпечення реалізації стратегії розвитку підприємств. *Авіація, промисловість, суспільство*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 14 травня 2020 р.). Кременчук, 2020. Ч. 2. С. 293–295. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/14_05_2020_2/pdf/106.pdf

8. Ткачук В. І., Яремова М. І. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.12

9. Богданюк І. В., Мандич С. М. Механізми управління економічною безпекою аграрних підприємств: теоретичні аспекти. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. 2024. № 10 (201). С. 48–58. DOI: https://doi.org/10.20998/2313-8890.2024.10.04

10. Бойко В. В. Пріоритети та інструменти розвитку сільських територій в системі забезпечення економічної безпеки України: монографія. Львів: ННВК «АТБ», 2017. 426 с.

11. Гончаренко О. В., Павлова Г. Є., Пугач А. М. Реалізація потенціалу інноваційного розвитку агропромислового виробництва як умова забезпечення економічної безпеки. *Інноваційна економіка*. 2017. № 11–12 (72). С. 252–256.

12. Сисоліна Н. П., Сисоліна І. П. Стратегічні орієнтири управління інноваційним потенціалом в агробізнесі. *Перспективи ефективних управлінських рішень у бізнесі та проєктах*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (17 листопада 2023 р., м. Одеса). Одеса: МГУ, 2023. С. 109–112. DOI: https://doi.org/10.32837/11300.27373

13. Левицький В., Радинський С. Удосконалення інноваційно-інвестиційної діяльності в період післявоєнної відбудови України: організаційний та нормативно-правовий аспект. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 5 (84). С. 151–161.

14. Линдюк А. Вплив інноваційних підприємницьких ініціатив на організаційно-економічне забезпечення інвестицій у територіальних громадах. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 70. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-57

15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 № 552-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text

16. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III (чинна редакція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text

References

1. World Bank, Government of Ukraine, European Union, United Nations (2026). *Ukraine Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025*. Washington, DC: World Bank. https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/c52d910e-e4f9-4bcd-9257-6867bdd89dd4
2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024). *On approval of the Strategy for the Development of Agriculture and Rural Territories in Ukraine for the period until 2030 and approval of the operational plan of measures for its implementation in 2025–2027*. Order No. 1163-r of November 15, 2024. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-p#Text
3. Iliash, N. I. (2013). Essential and typological characteristics of investment and innovation support for the economic security of the real sector of the economy. *Sustainable Development of Economy*, 4(21), 236–242.
4. Iliash, N. I. (2014). Systemic risks and threats of investment and innovation activity in the real sector of Ukraine's economy. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 4(1), 76–86.
5. Rozhok, S. (2024). The essence of the processes of managing investment and innovation support of enterprises. *Scientific Notes of "KROK" University*, 4(76), 195–200. https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-76-195-200
6. Balakhonova, O. V., Kobylnyk, O. O. (2024). Methodological approaches to the analysis of investment and innovation activities of the enterprise. *Podilian Scientific Bulletin*, 3(31), 32–40. https://doi.org/10.58521/2521-1390-2024-31-5
7. Donchak, L. H., Boikivska, H. M. (2020). Development of measures to strengthen investment and innovation support for the implementation of enterprise development strategy. *Aviation, Industry, Society: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Kremenchuk, May 14, 2020)*, Part 2, 293–295. https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/14_05_2020_2/pdf/106.pdf
8. Tkachuk, V. I., Yaremova, M. I. (2019). Economic security of agricultural enterprises. *Efficient Economy*, 6. https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.12
9. Bohdaniuk, I. V., Mandych, S. M. (2024). Mechanisms of managing the economic security of agricultural enterprises: theoretical aspects. *Energy Saving. Power Engineering. Energy Audit*, 10(201), 48–58. https://doi.org/10.20998/2313-8890.2024.10.04
10. Boiko, V. V. (2017). *Priorities and instruments of rural development in the system of ensuring the economic security of Ukraine*: monograph. Lviv: ATB.
11. Honcharenko, O. V., Pavlova, H. Ye., Puhach, A. M. (2017). Realization of the potential of innovative development of agro-industrial production as a condition for ensuring economic security. *Innovative Economy*, 11–12(72), 252–256.
12. Sysolina, N. P., Sysolina, I. P. (2023). Strategic guidelines for managing innovation potential in agribusiness. *Prospects for Effective Management Decisions in Business and Projects: Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference* (pp. 109–112). Odesa: MHU. https://doi.org/10.32837/11300.27373
13. Levytskyi, V., Radynskyi, S. (2023). Improvement of innovation and investment activity in the period of post-war reconstruction of Ukraine: organizational and regulatory aspect. *Galician Economic Journal*, 5(84), 151–161.
14. Lyndyuk, A. (2024). The impact of innovative entrepreneurial initiatives on the organizational and economic support of investments in territorial communities. *Economy and Society*, 70. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-57
15. Verkhovna Rada of Ukraine (2020). *On amendments to certain legislative acts of Ukraine regarding the conditions of circulation of agricultural land*. Law of Ukraine No. 552-IX of March 31, 2020. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text
16. Verkhovna Rada of Ukraine (2001). *Land Code of Ukraine*. Law of Ukraine No. 2768-III of October 25, 2001 (current version). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text